

Олександр Вікторович Шевченко,
здобувач вищої освіти рівня доктор,
Навчально-науковий інститут менеджменту та
психології,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-1094-2742>

УДК 378:37.091.12:070.4:355.233

DOI: [https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1\(96\)-12](https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1(96)-12)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ЖУРНАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація.

Статтю присвячено аналізу особливості реалізації педагогічних умов під час формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки. Проаналізовано різні науково-педагогічні підходи до визначення понять «інформаційно-комунікаційна компетентність» та «педагогічні умови» у науково-педагогічній літературі. Розглянуто структуру інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста, що охоплює міжособистісне спілкування, технічні навички, навички письма і командну взаємодію. На основі теоретичного аналізу та узагальнення досвіду фахової підготовки майбутніх військових журналістів, визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів, а саме: системність проведення занять, максимально наближених до бойових умов; здійснення індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів вищої освіти; спрямування майбутніх військових журналістів на самореалізацію в навчальній діяльності; високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін. Розкрито зміст кожної з визначених педагогічних умов, наведено приклади їх практичної реалізації в освітньому процесі, зокрема моделювання бойових ситуацій, польові навчання, інтерактивні тренінги і використання спеціальних технологій. Підсумовано, що формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів є складним, багатоетапним процесом, ефективність якого значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов.

Ключові слова: військова журналістика; фахова підготовка; військові заклади вищої освіти; медіа-середовище; журналістика; компетентність; інформаційно-аналітична компетентність; військова етика; кризові ситуації.

Поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» сьогодні є предметом досліджень багатьох науковців і має чимало трактувань, що зумовлює різні підходи до показників її сформованості.

Так, О. Спирін трактує ІК-компетентність, або інформаційно-комунікаційно-технологічну компетентність (ІКТ-компетентність) як підтвержену здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі [10]. Автор здійснює орієнтовний опис індикаторів рівнів ІКТ-компетентностей, з-поміж яких виокремлює початковий рівень, що охоплює розуміння суті й історії розвитку ІК-технологій, характеристику головних професійних задач, розв'язування яких доцільно здійснювати з використанням ІКТ, та відповідні професійні вміння; мінімальний базовий рівень, де спеціаліст

має відтворити ключові положення теорій ІКТ, описати їх принципи, поняття, функціональні характеристики та продемонструвати знання й уміння розв'язувати професійні задачі; базовий рівень, що передбачає самостійний пошук, аналіз і тлумачення відомостей із ІКТ, правильний їх добір і використання для розв'язування основних професійних задач; підвищений рівень, який охоплює розуміння й використання методів критичного аналізу, критичне узагальнення й розширення знань, уміння розв'язувати професійні задачі підвищеної складності з використанням ІКТ; поглиблений рівень, що передбачає критичну оцінку нових ідей, здатність у галузі ІКТ розв'язувати нестандартні, інноваційні професійні задачі, зокрема з моделювання, проєктування, розроблення, упровадження; дослідницький рівень, що проявляється в засвоєнні та демонструванні новітніх методів незалежного дослідження, здатністю розв'язувати інноваційні професійні задачі

теоретичного й практичного характеру в галузі ІКТ, зокрема з моделювання, проєктування, розроблення, упровадження, налагодження нових ІКТ та управління ними [10].

Деякі дослідники (Л. Башманівська, В. Башманівський, Л. Шевцова) наголошують на тому, що **інформаційно-комунікаційна компетентність** – це сукупність знань, умінь і ставлень, що застосовуються для використання інформаційних і комунікаційних систем, разом із засобами, і, особливо, здатність здійснювати вебдизайн, розробляти презентації, використовувати графічні програми, відомості онлайн-бібліотек, веббраузерів, програми Word тощо [4].

Таким чином, проблема реалізації педагогічних умов під час формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки є актуальною та своєчасною.

Проблематика формування інформаційно-аналітичної компетентності військових журналістів є актуальною в сучасному науковому дискурсі. Українські вчені розглядають цю компетентність як складний інтегративний феномен, що поєднує знання, навички та особистісні якості, необхідні для ефективної аналітичної діяльності в умовах сучасного інформаційного простору.

Важливим аспектом підготовки майбутніх військових журналістів є доцільні педагогічні умови, важливість яких підкреслено в багатьох дослідженнях (В. Іщенко, С. Марченко, В. Семиченко, В. Ягупов та ін.).

Зокрема С. Марченков у своїх дослідженнях акцентує на необхідності формування інформаційно-аналітичних компетентностей у курсантів військового інституту. У своїх наукових працях дослідник підкреслює, що фахова підготовка майбутніх офіцерів має включати не лише професійні знання, а й розвиток особистісних якостей, що будуть сприяти ефективному виконанню службових обов'язків.

Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців, з точки зору їхнього впливу на розвиток аналітичних здібностей здобувачів освіти, є предметом дослідження В. Іщенка та інших науковців.

Проведені українськими науковцями дослідження за цією тематикою підкреслюють необхідність комплексного підходу до формування інформаційно-аналітичної компетентності, зокрема розвиток мотивації, створення відповідного навчально-методичного забезпечення та стимулювання рефлексивної діяльності здобувачів освіти. Впровадження таких педагогічних умов сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно діяти в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Метою дослідження передбачено теоретичне обґрунтування особливостей реалізації педаго-

гічних умов під час формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

– здійснити аналіз теоретичних аспектів досліджуваної проблеми;

– визначити та обґрунтувати особливості реалізації педагогічних умов під час формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Теоретичні основи.

Військовий журналіст – це професіонал, рядовий або приватний громадянин, який транслює новини для різноманітних військових і громадських видань. Вони створюють і публікують контент через такі канали, як відео та інтернет. Якщо журналіст перебуває на військовій службі, він часто проходить додаткову підготовку для виконання військових завдань. Якщо ж працює як цивільний фахівець, то його компетенції ґрунтуються на відповідній освіті або попередньому журналістському досвіді.

Американські фахівці Career Guide [1] зазначають, що військові журналісти виконують широкий спектр робіт, який залежить від роду військ, де вони працюють. Одні розслідують, створюють і публікують новини про військовослужбовців у формі статей, фотографій, відео- чи вебконтенту, тоді як інші виступають у ролі сценаристів, репортерів або відеооператорів у теле- чи радіопродукціях.

Хоча обов'язки військових журналістів відрізняються залежно від їх військової спеціальності, можемо схарактеризувати деякі їхні загальні обов'язки: дослідження тем для майбутніх статей, копій або фотографій; створення контурів змісту; збір інформації та відповіді на запити ЗМІ; служба військовим речником під час спілкування зі ЗМІ; проведення перевірки обладнання відеообладнання; підтримка зв'язку із ЗМІ; оновлення вебсайтів для широкої громадськості для перегляду актуальних новин і важливих питань.

Узагальнюючи дані визначення та спираючись на власний досвід, сформулюємо визначення *інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста* як здатність ефективно виконувати професійну діяльність у сфері журналістики в умовах воєнного стану. Вона базується на поглиблених знаннях, сформованих уміннях, навичках та особистісних якостях, що є необхідними для об'єктивного та результативного висвітлення подій під час збройних конфліктів.

Аналіз основних дефініцій дослідження в контексті визначеної проблеми дав змогу визначити, що *формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста* як складової професійної компетентно-

сті – це багатоетапний і динамічний процес, що включає цілеспрямоване оволодіння знаннями, уміннями та навичками, що є необхідними для аналітичної діяльності в умовах воєнного стану. Він охоплює ціннісно-мотиваційний, змістовно-процесуальний і рефлексійно-корекційний етапи, результатом яких є інтеграція професійних знань, практичних навичок аналізу інформації та прийняття рішень у складних і нестабільних умовах військових конфліктів.

Здійснюючи професійну діяльність, військовий журналіст виконує різні види фахової діяльності, з-поміж яких: *інформаційна діяльність* (збір, обробка та передача оперативної інформації про військові події, операції та ситуацію в зонах конфліктів; висвітлення діяльності збройних сил, військових підрозділів і міжнародних військових місій); *аналітична діяльність* (аналіз військово-політичної ситуації, тактичних рішень і стратегій ведення бойових дій; підготовка експертних статей, прогнозів та коментарів щодо розвитку подій); *репортажна діяльність* (підготовка репортажів із зони бойових дій, навчань, військових парадів і міжнародних військових заходів; інтерв'ю з військовими, командирами, експертами та цивільними особами, які перебувають у зоні конфлікту); *документальна та архівна діяльність* (фіксація історичних подій за допомогою фото, відео та текстових матеріалів; ведення архівів військових

журналістських матеріалів, створення хронік бойових дій); *пропагандистсько-інформаційна діяльність* (робота у сфері інформаційної безпеки та протидії дезінформації; створення патріотичних матеріалів, що підвищують моральний дух військових і населення); *комунікаційна та медіа-діяльність* (співпраця з пресслужбами збройних сил і державних органів; організація брифінгів, пресконференцій, випуск інформаційних бюлетенів і спецвипусків); *цифрова журналістика та мультимедійна діяльність* (використання новітніх технологій для створення інтерактивного контенту (подкасти, відеоблоги, стріми); робота з соціальними мережами, онлайн-платформами та відеохостингами.

Водночас зазначені види журналістської діяльності потребують від військового журналіста відповідних знань, умінь, навичок, певної мотивації і особистісних якостей, які сприяють досягненню ефективних результатів професійної діяльності. Це актуалізує значення компетентнісного підходу для нашого дослідження. Тому, визначивши основні ознаки, що характеризують інформаційно-аналітичну компетентність військового журналіста та його професійні функції, ми можемо окреслити її структуру та зміст. Структуру інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста

№	Компоненти інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста	Опис компонентів інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста
1.	Міжособистісне спілкування	Важливим аспектом роботи військового журналіста є щоденне спілкування з іншими людьми в умовах воєнного стану, що вимагає відповідної харизми та вміння ефективно взаємодіяти з аудиторією
2.	Технічні навички	Залежно від конкретної військової професійної спеціальності необхідна наявність різноманітних технічних навичок, зокрема шифрування даних та безпечна передача інформації (PGP, VeraCrypt); використання VPN, анонімних браузерів (Tor) та безпечних месенджерів (Signal, Telegram); використання Python або JavaScript для автоматизації збору даних; робота з API новинних ресурсів та аналітичних інструментів; робота з Adobe Photoshop, Lightroom, GIMP для корекції зображень; використання картографічних сервісів для відстеження військових операцій; керування дронами для збору фото- та відеоматеріалів; використання портативних пристроїв зв'язку та супутникового інтернету (Starlink, Iridium) тощо
3.	Навички письма	Письмові навички військового журналіста включають здатність писати швидко, чітко та точно; знання стенографії може допомогти швидко й ефективно робити нотатки під час інтерв'ю з кимось або дослідження теми; розуміння правильної граматичної механіки та плавності слів є важливими під час написання та редагування статей або вмісту новин
4.	Командна взаємодія	Військові журналісти працюють з іншими людьми на подібних посадах, такими як редактори, спеціалісти з комунікацій і працівники громадських організацій, що вимагає від них здатності чітко передавати ідеї чи інструкції іншим колегам

Враховуючи дані таблиці, вважаємо, що для виконання професійної діяльності військовому журналісту потрібні такі навички: міжособистісне спілкування, технічні навички, навички письма, командна взаємодія, що зазвичай передбачає

використання передових письменницьких і дослідницьких здібностей військового журналіста для точного інформування громадськості про важливі новини під час збройних конфліктів і в умовах воєнного стану.

Ефективність роботи військового журналіста – це здатність оперативно та правдиво висвітлювати події в зонах бойових дій, дотримуючись журналістських стандартів; збирати, аналізувати та перевіряти інформацію, зокрема з відкритих джерел та офіційних повідомлень; швидко адаптуватися до екстремальних умов, працюючи в кризових ситуаціях, під обстрілами чи в тилу ворога; дотримуватися заходів безпеки (як фізичної, так і кібербезпеки), щоб зберегти власне життя та конфіденційність джерел; ефективно комунікувати з військовими, місцевими жителями, експертами та редакцією; використовувати сучасні технології, зокрема фото- і відеозйомку, дрони, шифрування даних, геолокаційний аналіз; формувати суспільну думку, протидіяти дезінформації та вести інформаційну боротьбу. Саме компетентний і досвідчений військовий журналіст може проаналізувати військове середовище, поставити правильні цілі, розробити ефективну стратегію щодо висвітлення подій і забезпечити її реалізацію.

Згідно з компетентнісним підходом, професійна підготовка майбутніх військових журналістів має забезпечити комплексний розвиток їхньої інформаційно-аналітичної компетентності, що охоплює знання, навички та вміння, необхідні для успішної журналістської діяльності. Однак формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів буде більш ефективним, якщо врахувати відповідні педагогічні умови.

Психолого-педагогічні дослідження активно оперують терміном «педагогічні умови», однак його зміст і способи застосування є досить варіативними. Для нашого дослідження важливо з'ясувати такі умови, які сприятимуть формуванню саме інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів. Для цього, насамперед, уточнимо поняття «умови».

У сучасній педагогічній і психологічній літературі категорію «умова» розглядають як видову відносно родових понять «середовище», «обставини», що надає можливість розширити сукупність об'єктів, необхідних для виникнення, існування та зміни педагогічної системи [5].

Умови також можна розглядати і як середовище, у якому реалізується постійний причиново-наслідковий зв'язок між виділеними предметами, явищами і процесами. Виявлення умов передбачає, з одного боку, чітке визначення явищ, між якими спостерігається наявність стійкої детермінації, а з іншого – опис того середовища, у якому даний зв'язок об'єктивно існує.

Аналіз науково-педагогічної літератури надає можливість виокремити різні підходи до визначення зазначеного терміна.

Насамперед зауважимо, що багатозначність науково-педагогічного терміна «умова», воче-

видь, пов'язана з різним лексичним значенням загальноживаного слова «умова»: це те, від чого залежить результат; вимоги, які висуває одна сторона до іншої; домовленість між сторонами; правило, прийняте в певній царині. Академічний тлумачний словник української мови [3] подає декілька значень слова «умова»: 1) необхідна обставина, що робить можливим здійснення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; 3) правила, що існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чогось; сукупність даних, положення, що лежать в основі будь-чого. На думку В. Семиченко та К. Артюшиної, умова – це те, на тлі чого відбувається певне явище, те, що перебуває, нібито, поза його межами [9].

Отже, філософське тлумачення полягає в тому, що умова – це те, від чого залежить предмет або сукупність предметів (явищ), характер їх взаємодії, з наявності якого випливає можливість існування, функціонування та розвитку певного предмета. У цьому випадку ми можемо говорити про середовище виконання тієї чи іншої діяльності, про середовище існування суб'єктів і об'єктів діяльності. Вплив зовнішнього середовища (його чинників) забезпечує реалізацію функцій, досягнення поставлених цілей і вирішення завдань діяльності. Умови – це обставини, які визначають ті чи інші наслідки, настання яких перешкоджає одним процесам чи явищам і сприяє іншим. Важливо те, що умови мають розглядатися стосовно існування, функціонування та/або розвитку певного предмета, явища, події, стану чи їх сукупності. Отже, виділення умов має сенс лише стосовно до предмета, явища, процесу, системи тощо.

На створенні сприятливих умов у дидактичному процесі наголошують у своїх працях Ю. Бабанський, М. Данилов, М. Скаткін, В. Оконь [2] та ін. Відсутність узгодженого визначення «педагогічних умов» у педагогічних словниках та енциклопедіях не заважає широкому використанню цього поняття в наукових доробках, де воно розглядається з різних точок зору. Проаналізуємо лише деякі з них, на які зазвичай спираються дослідники.

Так, О. Лузай педагогічні умови визначає як сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей його здійснення, які забезпечують успішне вирішення поставленого завдання [8].

О. Жосан розглядає педагогічні умови як компонент педагогічної системи, що відображає комплекс внутрішніх (забезпечують розвиток особистісного аспекту суб'єктів освітнього процесу) і зовнішніх (сприяють реалізації процесуального аспекту системи) елементів, які забезпечують її ефективне функціонування і подальший

розвиток. Зокрема А. Возняк вважає, що педагогічні умови – це обставини процесу навчання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей [6].

А. Зязюн, О. Пехота та ін. визначають педагогічні умови як систему певних форм, методів, матеріальних предметів, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створених, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети.

Для виявлення педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки, у нашому дослідженні було враховано потреби суспільства у спеціалістах, які здатні не лише вирішувати задачі щодо висвітлення військової інформації в сучасних умовах воєнного стану в Україні, а й формувати та розвивати її. Для ефективного формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки необхідно визначити відповідні педагогічні умови. З огляду на аналіз психолого-педагогічної літератури і узагальнення досвіду фахової підготовки майбутніх військових журналістів, умовами формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки є:

- системність проведення занять максимально наближених до бойових умов;
- здійснення індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів вищої освіти із різним рівнем навченості дисципліни і з різним налаштуванням на ведення професійної діяльності в умовах збройного конфлікту;
- спрямування майбутніх військових журналістів на самореалізацію в навчальній діяльності;
- високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін для майбутніх військових журналістів.

Розглянемо їх детальніше.

Системність проведення занять максимально наближених до бойових умов передбачає організацію навчального процесу з урахуванням реальних викликів військової журналістики. Це включає моделювання кризових ситуацій, роботу в стресових умовах, використання засобів індивідуального захисту, оперативне реагування на зміну обстановки та інтеграцію сучасних технологій збору й аналізу інформації. Такий підхід сприяє формуванню професійної стійкості, навичок ухвалення рішень у критичних ситуаціях та адаптації до непередбачуваних умов бойових дій.

Проведення для військових журналістів занять, максимально наближених до бойових умов, передбачає інтеграцію реалістичних сценаріїв, які дозволяють студентам відчувати на собі умови,

з якими вони можуть зіткнутися в зоні конфлікту. Пропонуємо такі види занять:

– *моделювання бойових ситуацій*: створення реалістичних умов для зйомки в умовах обстрілів, евакуацій, роботи в зоні активних бойових дій, що дає змогу відпрацювати навички ухвалення рішень в екстремальних умовах;

– *польові навчання*: організація виїздів на спеціально підготовлені полігони або в райони, де імітуються бойові дії, для практичного засвоєння навичок роботи в реальних умовах, наприклад, використання дронів для збору інформації, фотота відеозйомки в польових умовах;

– *інтерактивні тренінги*: включення в навчальний процес елементів, які імітують кризові ситуації, як-то інтерв'ю в умовах стресу, коригування інформації в реальному часі, швидке реагування на зміну обстановки;

– *використання спеціальних технологій*: навчання роботі з новітніми засобами збору інформації, дронів, а також із програмами для роботи з інформацією в умовах обмеженого зв'язку або порушення роботи інтернету.

– *навчання безпеці в зоні конфлікту*: окремі тренінги на тему фізичної та кібербезпеки, особливо для захисту особистих даних і уникнення інформаційних атак.

Такий підхід дає змогу створити умовне, але дуже наближене до реальності навчання, що сприяє підготовці військових журналістів до роботи в умовах бойових дій та інформаційної війни.

Здійснення індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів вищої освіти з різним рівнем навченості дисципліни і з різним налаштуванням на ведення професійної діяльності в умовах збройного конфлікту. Викладачі, які використовують різноманітні форми навчальних занять, обов'язково мають враховувати настрій здобувачів вищої освіти та створювати безпечне середовище одночасно наближаючи його до майбутньої діяльності журналіста в умовах бойових дій. Окрім того, у психолого-педагогічній літературі доведено, що від внутрішньої позиції особистості залежить її сприйняття чи неприйняття тих чи інших впливів. Успіх процесу формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів залежить від внутрішньої готовності здобувачів вищої освіти. Позитивна мотивація на навчання в умовах максимально наближених до бойових, сприяє розвитку навчально-пізнавальної діяльності та формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів.

Індивідуальний підхід передбачає здійснення педагогічного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх військових журналістів. Сутність цього підходу полягає в гнучкому використанні різноманітних форм навчання з метою досягнення оптимальних

результатів по відношенню до кожного здобувача вищої освіти.

Індивідуальний підхід до здобувачів вищої освіти можна забезпечити лише в тому випадку, якщо викладач заздалегідь точно визначить їхній вихідний рівень навченості, індивідуальні здібності тощо. Це можна зробити, провівши відповідне діагностування: використати тести (знань, психологічних особливостей тощо) та різне анкетування. За результатами діагностики викладач чітко бачить індивідуальні особливості кожного студента і може гнучко розподіляти завдання між ними.

У процесі навчальної діяльності, залежно від цілей заняття, здійснюється різний поділ студентів на групи та відбувається групова взаємодія здобувачів вищої освіти між собою та між групами. Тобто проводиться певний розподіл або диференціація. Тому такий підхід часто називають індивідуально-диференційованим. Власне диференційований підхід – це цілеспрямований педагогічний вплив на групи студентів, які виокремлює викладач за подібними індивідуальними якостями [7]. Саме завдяки індивідуально-диференційованому підходу до студентів із різним рівнем навченості викладач зможе ефективніше залучати їх до активної участі у різних навчальних активностях, відповідно до їхніх здібностей, та отримати очікуваний результат.

Спрямування майбутніх військових журналістів на самореалізацію в навчальній діяльності. Самореалізація майбутніх військових журналістів визначається двоякою позицією особистості в процесі едукації, коли здобувач вищої освіти усвідомлює себе одночасно і суб'єктом, і об'єктом навчального процесу. Таким прикладом може бути організація та проведення тренінгу «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!», під час якого розкриваються резервні можливості здобувачів вищої освіти, відбувається особистісне гармонійне самовираження і саморозвиток, підвищується працездатність, то це свідчить про успішність використання тієї чи іншої форми навчання, зокрема зазначеного тренінгу.

Спрямування майбутніх військових журналістів до адекватної самооцінки власної участі в навчальному процесі розглядаємо як один із важливих факторів розвитку особистості, а самооцінка студентів постає однією з важливих характеристик особистості. Саме від неї залежить професійна активність і безпека майбутніх військових журналістів та спрямування до самовдосконалення. Тому в процесі нашої дослідно-експериментальної роботи важливо знати, який ступінь адекватності самооцінки майбутніх військових журналістів, щоб правильно побудувати систему взаємовідносин студентів у момент проведення тренінгу для досягнення найвищого результату.

Високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін для майбутніх військових журналістів. Високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін для майбутніх військових журналістів передбачає глибоку професійну компетентність, володіння сучасними методами навчання, практичний досвід у сфері військової журналістики і здатність адаптувати освітній процес до реалій воєнного часу. Це охоплює інтеграцію аналітичного мислення, цифрових технологій, кібербезпеки та інформаційної протидії, що забезпечує підготовку фахівців, які здатні ефективно працювати в умовах збройних конфліктів та інформаційного протистояння.

Отже, виокремлення педагогічних умов використання з урахуванням різних форм навчання, на нашу думку, сприятиме більш ефективному формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження встановлено, що формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів є складним і багатостадійним процесом, що охоплює інтеграцію теоретичних знань, практичних навичок та аналітичного мислення. Визначено, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов, серед яких ключову роль відіграють системність проведення занять, що моделюють реальні бойові умови, застосування індивідуально-диференційованого підходу, стимулювання самореалізації студентів і високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін.

Доведено, що військова журналістика вимагає від майбутніх фахівців не лише володіння стандартними журналістськими навичками, а й здатності аналізувати кризові ситуації, працювати в екстремальних умовах та оперативно реагувати на зміну військово-політичного середовища. Запропонований підхід до формування інформаційно-аналітичної компетентності забезпечує розвиток таких необхідних професійних якостей, як критичне мислення, медіаграмотність, комунікаційні здібності та цифрова безпека.

Виявлено, що застосування сучасних технологій, зокрема мультимедійних засобів, симуляційних платформ, цифрових інструментів збору та обробки інформації, відіграє важливу роль у підготовці майбутніх військових журналістів. Також встановлено, що існує потреба в подальшому вдосконаленні навчальних програм з урахуванням викликів інформаційної війни та особливостей ведення журналістської діяльності у військових конфліктах.

З огляду на вищесказане, подальші дослідження на цю тему можуть бути зосереджені на розробленні та впровадженні інтегрованих навчальних

програм, що поєднують традиційні підходи до військової журналістики з сучасними цифровими технологіями. Зокрема, серед перспективних напрямів дослідження ми виділяємо вивчення впливу таких інноваційних педагогічних методів, як доповнена і віртуальна реальність, застосування яких якісно вплине на формування професійної компетентності майбутніх військових журналістів.

Використані літературні джерела

1. How To Become a Military Journalist in 4 Steps // Indeed. – URL: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-military-journalist>.

2. Okoń W. The influence of educational research on education in Poland / W. Okoń // *International Review of Education*. – 1981. – Vol. 27, No. 2. – P. 163–177. DOI: <https://doi.org/10.1007/bf00598134>.

3. Академічний тлумачний словник. – URL: <https://sum.in.ua/s/umova>.

4. Башманівська Л. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності як компонент підготовки майбутніх журналістів / Л. Башманівська, В. Башманівський, Л. Шевцова // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2020. – Т. 76, № 2. – С. 30–42.

5. Бурлаєнко Т. І. Game forms of learning in formation of economic competence of the future managers of education / Т. І. Бурлаєнко // *ScienceRise*. – 2016. – 2 (5 (19)). – P. 15. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2016.60477>.

6. Возняк А. Б. Педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій особистості / А. Б. Возняк // *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2013. – Вип. 39. – С. 284–287.

7. Загной Т. В. Підвищення ефективності навчально-професійної діяльності студентів-спортсменів: диференційований підхід / Т. В. Загной // *Актуальні проблеми психології. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. – 2014. – 1 (40). – С. 119–125.

8. Лузай О. Є. Педагогічні умови формування професійно-творчої компетентності / О. Є. Лузай // *Гуманітарний форум НТУ: часопис студентських наукових праць*. – 2015. – Вип. 2. – С. 8–10.

9. Семиченко В. The uncertainty problem in theory and practice higher school / В. Семиченко, К. Артюшина // *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*. – 2019. – (15). DOI: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.15.14409>.

10. Спірін О. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики / О. Спірін // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2009. – № 5 (13). – URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.

References

1. How to become a military journalist in 4 steps. Indeed Career Guide. Retrieved from: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-military-journalist>.

2. Okoń, W. (1981). The influence of educational research on education in Poland. *International Review of Education*. 27 (2), P. 163–177. DOI: <https://doi.org/10.1007/bf00598134>.

3. Akademichnyi tлумачnyi slovnyk [Academic Explanatory Dictionary]. Retrieved from: <https://sum.in.ua/s/umova> [in Ukrainian].

4. Bashmanivska, L., Bashmanivskyi, V., & Shevtsova, L. (2020). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti yak komponent pidgotovky maibutnikh zhurnalistiv [Formation of information and communication competence as a component of future journalists' training]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*. 76 (2), P. 30–42 [in Ukrainian].

5. Burlaienko, T. I. (2016). Game forms of learning in formation of economic competence of the future managers of education. *ScienceRise*, 2 (5(19)), 15. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2016.60477>.

6. Vozniak, A. B. (2013). Pedagogichni umovy formuvannia tsinnisnykh oriientsatsii osobystosti [Pedagogical conditions for the formation of personal value orientations]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Collection of Scientific Papers of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv*. (39), P. 284–287 [in Ukrainian].

7. Zahnoi, T. V. (2014). Pidvyshchennia efektyvnosti navchalno-profesiinoi diialnosti studentiv-sportsmeniv: dyferentsiiovanyi pidkhid [Improving the efficiency of educational and professional activities of student-athletes: A differentiated approach]. *Aktualni problemy psykholohii. Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia – Current Issues of Psychology. Organizational Psychology. Economic Psychology. Social Psychology*. 1 (40), P. 119–125 [in Ukrainian].

8. Luzai, O. Ye. (2015). Pedagogichni umovy formuvannia profesiino-tvorchoi kompetentnosti [Pedagogical conditions for the formation of professional and creative competence]. *Humanitarnyi forum NTU: chasopys studentskykh naukovykh prats – Humanities Forum NTU: Journal of Student Scientific Papers*. 2, P. 8–10 [in Ukrainian].

9. Semychenko, V., & Artiushyna, K. (2019). The uncertainty problem in theory and practice higher school. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*. 15. DOI: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.15.14409>.

10. Spirin, O. (2009). Informatsiino-komunikatsiini ta informatychni kompetentnosti yak komponenty systemy profesiino-spetsializovanykh kompetentnostei vchytelia informatyky [Information and communication, as well as informatics competencies, as components of the system of professionally specialized competencies of an informatics teacher]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*. 5 (13). Retrieved from: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html> [in Ukrainian].

Shevchenko Oleksandr, Doctoral Student, Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, State Institution of Higher Education “University of Educational Management”, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF IMPLEMENTING PEDAGOGICAL CONDITIONS IN THE FORMING OF INFORMATION-ANALYTICAL COMPETENCE OF FUTURE MILITARY JOURNALISTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Summary.

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the implementation of pedagogical conditions in the formation of information and analytical competence of future military journalists in the process of professional training. Different approaches to the definition of “information and communication competence” and “pedagogical conditions” in the scientific and pedagogical literature are analyzed. The structure of the information and analytical competence of a military journalist, which includes interpersonal communication, technical skills, writing skills and teamwork, is considered. Based on the theoretical analysis and

generalization of the experience of professional training of future military journalists, the pedagogical conditions for the formation of information and analytical competence of future military journalists are defined and substantiated, namely: systematic conduct of classes as close as possible to combat conditions; implementation of an individualized approach to higher education students; directing future military journalists to self-realization in educational activities; high level of training of teachers of professional disciplines. The content of each of the identified pedagogical conditions is revealed, examples of their practical implementation in the educational process are given, in particular, modelling of combat situations, field exercises, interactive trainings and the use of special technologies. It is concluded that the formation of information and analytical competence of future military journalists is a complex, multi-stage process, the effectiveness of which largely depends on the creation of appropriate pedagogical conditions.

Keywords: *military journalism; professional training; higher military educational institutions; media environment; journalism; information competence; military ethics; crisis situations.*

Стаття надійшла до редколегії 5 березня 2025 року